

بررسی عوامل مؤثر بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی از دیدگاه اعضای هیئت علمی

دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

حامد زمانی منش^{۱*}، محمد جمالی تازه‌کند^۲، رسول نظری^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۱۰/۰۶

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۲/۰۲

چکیده

مقدمه: در چند دهه اخیر کوشش‌های زیادی برای بین‌المللی‌سازی نظام‌های آموزشی در سطح جهانی صورت گرفته است. پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل مؤثر بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی انجام شده است.

روش‌ها: روش این پژوهش توصیفی-مقطعی و جامعه آماری شامل اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بوده که با استفاده از فرمول کوکران ۲۰۵ نفر به عنوان نمونه انتخاب و از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم استفاده شد. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق ساخته مبتنی بر مطالعات اسنادی بوده که روایی آن به روش اعتبار محتوا و با استفاده از نظرات پنج متخصص دانشگاهی تعیین شده و پایایی با استفاده از ضریب آلفای کرانباخ برابر با ۰/۸۷۹ به دست آمد. داده‌ها در دو سطح توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) و استنباطی (t تک نمونه‌ای و آزمون اولویت‌بندی فریدمن) با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: میانگین کل حیطه‌های اقتصادی (۰/۶۴۱±۳/۸۲)، فرهنگی (۰/۷۳۵±۳/۳۷)، سیاسی (۰/۴۵۲±۳/۷۳)، دانشگاهی (۰/۶۲±۳/۶۴)، مدیریتی (۰/۷۴۹±۳/۶۵) و اطلاع‌رسانی (۰/۷۳۲±۳/۸۸) در سطح متوسط بودند و نتایج اولویت‌بندی فریدمن نشان داد که حیطه سیاسی بیشترین و حیطه فرهنگی کم‌ترین تأثیرگذاری را بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی دارد. **نتیجه‌گیری:** به نظر می‌رسد که از دیدگاه مشارکت‌کنندگان، تمامی عوامل شناسایی شده بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی تأثیرگذار است و در این میان عوامل افزایش اعتبارات مالی برای بین‌المللی‌سازی، افزایش دیدگاه‌های خوش‌بینانه نسبت به حضور دانشجویان بین‌المللی، تسهیل صدور ویزا و روادید، توجه به بین‌المللی‌سازی در چشم‌اندازهای دانشگاه، بهسازی ساختار سازمانی برای همکاری‌های بین‌المللی و برقراری ارتباط با انجمن‌های بین‌المللی حائز اهمیت بیشتری است.

کلیدواژه‌ها: بین‌المللی‌سازی، اعضای هیئت‌علمی، آموزش علوم پزشکی

مقدمه

در گذشته مفهوم بین‌المللی‌سازی، پدیده‌ای حاشیه‌ای به حساب می‌آمد و بیشتر با جذب دانشجویان بین‌المللی شناخته می‌شد اما در نیم قرن گذشته با گسترش عواملی همچون جهانی‌شدن، فناوری‌های نوین، بازاریابی بین‌المللی و رقابت‌پذیری بین‌المللی این پدیده بیشتر مورد توجه نظام‌های آموزشی کشورهای مختلف قرار گرفته است (۱) و تقریباً در تمامی مؤسسات آموزش عالی معتبر، بین‌المللی‌سازی از نقش کلیدی برخوردار بوده و فرآیند اعتباربخشی، ارزیابی درون سازمانی، موافقت‌نامه‌های هدفمند و مشارکت در پژوهش‌های

نویسنده مسئول: حامد زمانی منش، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شهید رجایی، تهران، ایران Hzm64@yahoo.com
جمالی تازه‌کند، گروه آموزش عالی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
رسول نظری، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران

بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته است (۲). علاوه بر این، امروزه فارغ‌التحصیلان دانشگاهی به‌طور فزاینده در حال یافتن جایگاه جهانی و ارائه خدمات آموزشی در شرایط بین‌المللی هستند که لازمه آن کسب ویژگی‌ها و صلاحیت‌های بین‌المللی است (۳). بین‌المللی‌سازی آموزش از نظر صاحب‌نظران، معانی متفاوتی داشته و در نتیجه تنوع بسیاری در تعاریف این مفهوم وجود دارد. Bostrom بین‌المللی‌سازی را فرآیند تلفیق ابعاد بین‌المللی، بین فرهنگی و جهانی با اهداف و عملکردهای دانشگاهی دانسته و اجرای آن را به شکلی می‌داند که احترام به تفاوت‌های فرهنگی و سنت‌های گوناگون را ارتقاء بخشد (۴). Knight بین‌المللی‌سازی را فرآیند ادغام ابعاد بین‌المللی، بین فرهنگی و جهانی در اهداف و کارکردهای آموزش عالی

خدماتی و دانشگاهی در سطح بین‌المللی دانسته‌اند (۱۳). فتحی واجارگاه و همکاران پیاده‌سازی آموزش عالی بین‌المللی را همراه با چالش‌های مالی، فرهنگی، فناوریانه، ساختاری، دیپلماتیکی و دانشگاهی دانسته‌اند (۱۴). حق‌دوست و همکاران بیان کردند که برای بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌های علوم پزشکی لازم است به روابط بین‌الملل در سطوح بالای مدیریتی توجه شود و شرایط رفاهی کافی برای جذب استادان و دانشجویان بین‌المللی فراهم شود (۱۵). زمانی منش و همکاران در مدل خود بر دو دسته عوامل زیربنایی (شرایط جهانی و منطقه‌ای، شرایط فرهنگی و اقتصادی، شرایط سیاسی و امنیتی) و عوامل روبنایی (مدیریت و منابع انسانی، همکاری علمی، فضا و تجهیزات، برنامه‌های درسی، فعالیت‌های فوق برنامه، نظارت و بازرسی، فرهنگ دانشگاهی) برای بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌های علوم پزشکی تأکید داشته‌اند (۱). Hartley & Morphew بعد از تجزیه و تحلیل ۱۴۲ دانشگاه دولتی ایالات متحده به این نتیجه رسیدند که اهمیت بین‌المللی‌سازی باید در بیانیه‌ها، مأموریت‌ها و رسالت‌های دانشگاه لحاظ شود و ساختار سازمانی، انگیزشی و ارتباطی برای برقراری ارتباطات بین‌المللی فراهم شود (۱۶). Shimmi & Yonezawa بستری تاریخی، شرایط فعلی دانشگاه‌ها، برنامه‌های دولتی برای بین‌المللی‌سازی و ارتقای حضور در شرایط جهانی را از چالش‌های تحول دانشگاه‌ها برای بین‌المللی‌سازی بیان کرده‌اند (۱۷). Yonezawa بیان داشته که برای بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها باید به ساختارهای سازمانی مناسب و رفتارهای فرهنگی کادر دانشگاهی توجه ویژه داشت (۱۸). با توجه به این‌که در چند دهه اخیر راهبرد بین‌المللی‌سازی در سطح جهانی گسترش یافته و بسته تحول و نوآوری در آموزش پزشکی ایران (مصوب ۱۳۹۴) یکی از راهبردهای مهم در زمینه تحول آموزش علوم پزشکی را بین‌المللی‌سازی ذکر کرده و پژوهش حاضر با هدف واکاوی عوامل مؤثر بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی از دیدگاه اعضای هیئت علمی انجام شده است و برای این منظور سؤال‌های پژوهشی ذیل مطرح گردید.

۱. از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی حیطه‌های سیاسی، مالی، مدیریتی، اطلاع‌رسانی، دانشگاهی و فرهنگی به چه میزان بر بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌های علوم پزشکی تأثیر دارد؟

(یاددهی - یادگیری، تحقیق، خدمات) بیان کرده است (۵). Altbach بین‌المللی‌سازی را راهبردها و نوآوری‌های خاص کشورها و مؤسسات علمی در جهت همگرایی با روندهای جهانی بیان کرده که شامل راهبردهایی برای جذب دانشجویان بین‌المللی، همکاری‌های علمی بین دانشگاهی و تأسیس شعبات دانشگاهی برون‌مرزی است (۶). در واقع امروزه بین‌المللی‌سازی یک پدیده منفعل و منزوی نیست بلکه واکنش و فعالیتی به نقش همیاران آموزش عالی در جامعه دانش بنیان است (۷) و اهمیتش از آن جهت است که بسترهای جهانی را برای آموزش تغییر داده و سه بعد اقتصاد، سیاست و فرهنگ را با مسائل علمی و دانشگاهی مرتبط کرده است به طوری که در بعد اقتصادی، بین‌المللی‌سازی به یکی از عوامل تأثیرگذار در تولید ناخالص داخلی کشورهای دانش بنیان مبدل شده است (۸). در بعد سیاسی، آموزش بین‌المللی ابزار گسترش نفوذ دیپلماتیک شده و بین‌المللی‌سازی به عنوان یکی از مهم‌ترین ابعاد سیاست خارجی مورد توجه سیاست‌مداران قرار گرفته است (۹). و در بعد فرهنگی، بین‌المللی‌سازی عاملی مهم در تأثیرگذاری عمیق فرهنگی، تغییر دیدگاه‌های اجتماعی و نفوذ فرهنگی شده است (۱۰). امروزه نه تنها بین‌المللی‌سازی باعث تغییر نظام آموزشی شده بلکه خود آن هم با تغییرات بنیادین روبرو شده است، به طوری که منجر به شکل‌گیری راهبردهای جدیدی همچون بین‌المللی‌سازی در خانه و بین‌المللی‌سازی در خارج از کشور شده است (۱۱). بین‌المللی‌سازی در خانه اصطلاحی است که بر جنبه‌های بین‌المللی در محیط دانشگاه تأکید دارد و ابعاد بین‌المللی/ بین فرهنگی فرآیند یاددهی - یادگیری و تحقیق، فعالیت‌های فوق برنامه، مهارت‌های بین فرهنگی و ارتباط با گروه‌های فرهنگی را در سطح دانشگاه برجسته می‌کند و بین‌المللی‌سازی در خارج از کشور مرتبط با فعالیت‌های فرامرزی بوده و به موقعیت‌هایی اشاره دارد که استاد، دانشجو، برنامه درسی، دانشگاه یا موسسه ارائه‌دهنده برنامه‌های تحصیلی فراتر از حریم‌های ملی مورد قضاوت قرار گیرد (۱۲). در واقع مهم‌ترین اشکال بین‌المللی‌سازی شامل جابجایی دانشجویان، جابجایی کادر آموزشی، بین‌المللی‌سازی برنامه درسی، گسترش واحدهای دانشگاهی فرامرزی، موافقت‌نامه‌های همکاری بین‌المللی، شبکه‌های دانشگاهی فراملیتی و انتقال مجازی فرامرزی است (۳).

خراسانی و زمانی منش بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌های علوم پزشکی را منوط به کاربرد راهبردهای ارتباطی، سیاسی،

دانشکده پیراپزشکی، ۹ درصد از دانشکده داروسازی، ۷ درصد از دانشکده دندانپزشکی، ۹ درصد از دانشکده سلامت ایمنی و محیط‌زیست، ۷ درصد از دانشکده طب سنتی، ۸ درصد از دانشکده علوم تغذیه و صنایع غذایی، ۹ درصد از دانشکده علوم توان‌بخشی و ۸ درصد از دانشکده فناوری‌های نوین پزشکی بودند.

نتایج نشان داد که افزایش اعتبارات مالی دانشگاه در زمینه بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی با میانگین و انحراف معیار $(0/881 \pm 4/04)$ مهم‌ترین عامل حیطه اقتصادی، افزایش دیدگاه‌های خوش‌بینانه در دانشگاه نسبت به حضور دانشجویان بین‌المللی $(0/937 \pm 3/48)$ مهم‌ترین عامل در حیطه فرهنگی، تسهیل صدور ویزا و روادید برای ورود دانشمندان و اساتید برجسته آموزش علوم پزشکی $(0/452 \pm 4/04)$ مهم‌ترین عامل حیطه سیاسی، توجه به سیاست بین‌المللی‌سازی در چشم‌انداز و رسالت دانشگاه‌های پزشکی $(0/786 \pm 4/12)$ مهم‌ترین عامل حیطه دانشگاهی، بهینه‌سازی ساختار سازمانی برای همکاری‌های بین‌المللی در حوزه آموزش علوم پزشکی $(0/874 \pm 4/02)$ مهم‌ترین عامل حیطه مدیریتی، و برقراری ارتباط با انجمن‌های بین‌المللی آموزش علوم پزشکی $(0/690 \pm 4/17)$ مهم‌ترین عامل در حیطه اطلاع‌رسانی است.

همچنین نتایج آزمون «t تک‌نمونه‌ای» نشان داد که از دیدگاه اعضای هیئت‌علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی تمامی عوامل حیطه‌های سیاسی، مالی، مدیریتی، اطلاع‌رسانی، دانشگاهی و فرهنگی بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی تأثیرگذار است (جدول ۱).

نتایج آزمون «اولویت‌بندی فریدمن» نشان داد که میزان شاخص خی دو به دست آمده $(106/17)$ و این مقدار در سطح $0/001$ معنی‌دار است، بنابراین از نظر مشارکت‌کنندگان در پژوهش مهم‌ترین حیطه‌های بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی به ترتیب اولویت شامل حیطه‌های سیاسی، مالی، مدیریتی، اطلاع‌رسانی، دانشگاهی و فرهنگی بود (جدول ۲).

۲. از دیدگاه اعضای هیئت‌علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی اولویت‌بندی حیطه‌های تأثیرگذار بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی به چه صورتی است؟

روش‌ها

این پژوهش به دنبال بررسی عوامل مؤثر بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی از دیدگاه اعضای هیئت‌علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ انجام شد. بر مبنای نوع داده‌ها، در زمره پژوهش‌های توصیفی - مقطعی است. جامعه آماری شامل کلیه اعضای هیئت‌علمی علوم پزشکی دانشگاه شهید بهشتی $(N=521)$ بود که با استفاده از فرمول کوکران ۲۲۱ نفر به عنوان نمونه پژوهش از طریق روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم (معیار طبقه‌بندی، دانشکده) انتخاب شده و بعد از پخش پرسشنامه‌ها تعداد ۲۰۵ مورد برگشت داده شد (نرخ بازگشت ۹۲ درصد). ابزار پژوهش پرسشنامه محقق‌ساخته مبتنی بر طیف پنج ارزشی لیکرت (۱= خیلی کم، ۲= کم، ۳= متوسط، ۴= زیاد و ۵= خیلی زیاد) بوده و حیطه‌های استخراج‌شده مبتنی بر سندکاوی بوده است. بخش اول پرسشنامه شامل مشخصات دموگرافیک (جنسیت، مرتبه دانشگاهی و دانشکده) و بخش دوم شامل ۲۷ عامل در شش حیطه مالی (۴ گویه)، فرهنگی (۴ گویه)، سیاسی (۴ گویه)، دانشگاهی (۷ گویه)، مدیریتی (۳ گویه)، اطلاع‌رسانی (۵ گویه) است. روایی پرسشنامه به روش اعتبار محتوا و با استفاده از نظرات پنج متخصصان دانشگاهی تعیین شد و پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با $0/879$ به دست آمد. همچنین تحلیل داده‌ها در دو سطح توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) و استنباطی (t تک‌نمونه‌ای و آزمون اولویت‌بندی فریدمن) با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS.Ver.24 انجام شد.

یافته‌ها

از مجموع ۲۰۵ عضو هیئت‌علمی ۵۶ درصد مرد و ۴۴ درصد زن و از نظر مرتبه دانشگاهی ۲۲ درصد مربی، ۶۴ درصد استادیار، ۱۲ درصد دانشیار و ۲ درصد استاد بودند. براساس متغیر دانشکده ۹ درصد شرکت‌کنندگان از دانشکده پزشکی، ۸ درصد از دانشکده آموزش علوم پزشکی، ۹ درصد از دانشکده بهداشت، ۸ درصد از دانشکده پرستاری و مامایی، ۹ درصد از

جدول ۱: عوامل تأثیرگذار بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی از دیدگاه اعضای هیئت علمی

حیطه‌ها	عوامل	M	SD	میانگین نظری: ۳ t	Sig	
مالی	افزایش اعتبارات مالی دانشگاه در زمینه بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی	۴/۰۳	۰/۸۸۱	۸/۴۳	۰/۰۰۱	
	افزایش اعتبارات مالی دانشگاه جهت اعطای رتبه تحصیلی به دانشجویان آموزش علوم پزشکی	۳/۷۷	۰/۶۵۷	۷/۱۲	۰/۰۰۱	
	افزایش اعتبارات مالی دانشگاه برای تجهیز آزمایشگاه‌ها به فناوری‌های نوین	۳/۴۶	۰/۷۶۵	۶/۲۳	۰/۰۰۱	
	افزایش پژوهانه اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی	۴/۰۱	۰/۷۶۸	۷/۹۳	۰/۰۰۱	
	جمع کل		۳/۸۲	۰/۶۴۱	۸/۰۲	۰/۰۰۱
فرهنگی	تقویت فضای فرهنگی/ اجتماعی جذاب و برانگیزنده در دانشگاه برای جذب دانشجویان بین‌المللی	۳/۴۵	۰/۷۷۱	۷/۶۷	۰/۰۰۱	
	گسترش فرهنگ مهمان‌نوازی در دانشگاه برای جذب دانشجویان بین‌المللی	۳/۱۰	۰/۷۶۳	۷/۲۸	۰/۰۰۱	
	افزایش انعطاف‌پذیری در مواجهه با فرهنگ‌های دیگر در دانشگاه برای جذب دانشجویان بین‌المللی	۳/۵۴	۰/۸۶۷	۸/۱۷	۰/۰۰۱	
	افزایش دیدگاه‌های خوش‌بینانه در دانشگاه نسبت به حضور دانشجویان بین‌المللی	۳/۴۸	۰/۹۳۷	۷/۵۶	۰/۰۰۱	
	جمع کل		۳/۳۷	۰/۷۳۵	۷/۴۵	۰/۰۰۱
سیاسی	تسهیل صدور ویزا و روادید برای ورود دانشمندان و اساتید برجسته آموزش علوم پزشکی	۴/۰۴	۰/۴۵۲	۹/۳۱	۰/۰۰۱	
	گسترش تعاملات علمی بین‌المللی در حوزه آموزش علوم پزشکی با کشورهای پیشرفته	۳/۷۸	۰/۲۷۹	۸/۱۲	۰/۰۰۱	
	احساس نیاز به افزایش دانشجویان بین‌المللی از طرف دولت‌مردان و سیاست‌مداران	۳/۶۸	۰/۵۶۳	۷/۸۷	۰/۰۰۱	
	معرفی توانمندی‌های علمی حوزه آموزش علوم پزشکی به دانشگاه‌های سایر کشورها	۳/۴۵	۰/۶۵۹	۶/۴۱	۰/۰۰۱	
	جمع کل		۳/۷۳	۰/۴۵۲	۷/۹۷	۰/۰۰۱
دانشگاهی	توجه به سیاست بین‌المللی‌سازی در چشم‌اندازهای بین‌المللی دانشگاه‌های علوم پزشکی	۴/۱۲	۰/۷۸۶	۱۱/۱۲	۰/۰۰۱	
	ارائه بخشی از برنامه‌های درسی رشته آموزش علوم پزشکی به زبان انگلیسی	۴/۰۸	۰/۹۴۰	۱۰/۳۴	۰/۰۰۱	
	عضویت اساتید آموزش علوم پزشکی در مجامع و انجمن‌های بین‌المللی	۳/۳۴	۰/۵۶۷	۵/۴۳	۰/۰۰۱	
	مشارکت اعضای هیئت علمی آموزش علوم پزشکی در پروژه‌های تحقیقاتی بین‌المللی	۳/۵۶	۰/۸۶۵	۷/۰۱	۰/۰۰۱	
	کاربرد فناوری‌های نوین در آموزش و تدریس در حوزه آموزش علوم پزشکی	۳/۳۱	۰/۹۱۰	۵/۰۲	۰/۰۰۱	
	برگزاری هم‌اندیشی‌ها و اجلاس‌های بین‌المللی در حوزه آموزش علوم پزشکی	۳/۱۰	۰/۵۳۱	۴/۶۷	۰/۰۰۱	
	ارتباط‌های گسترده درون‌دانشگاهی با دانشگاه‌های برتر جهان در حوزه آموزش علوم پزشکی	۳/۹۸	۰/۶۰۴	۹/۳۴	۰/۰۰۱	
	جمع کل		۳/۶۴	۰/۶۲۰	۸/۷۶	۰/۰۰۱
	مدیریتی	بهسازی ساختار نظام برنامه‌ریزی آموزش علوم پزشکی	۳/۹۲	۰/۷۴۰	۸/۶۷	۰/۰۰۱
بهسازی ساختار سازمانی برای همکاری‌های بین‌المللی در حوزه آموزش علوم پزشکی		۴/۰۲	۰/۸۷۴	۱۰/۱۲	۰/۰۰۱	
اعطای استقلال به دانشگاه‌های علوم پزشکی برای جذب دانشجویان بین‌المللی		۳/۰۱	۰/۷۶۹	۷/۴۳	۰/۰۰۱	
جمع کل			۳/۶۵	۰/۷۴۹	۸/۶۹	۰/۰۰۱
اطلاع‌رسانی	گسترش نگرش بین‌المللی در زمینه‌های ارتباطی (مثلاً تبلیغات) در حوزه آموزش علوم پزشکی	۴/۰۷	۰/۸۹۰	۱۰/۶۵	۰/۰۰۱	
	تبادل اطلاعات با دانشگاه‌های دیگر درباره بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی	۳/۸۷	۰/۶۷۰	۹/۹۵	۰/۰۰۱	
	تبلیغ در مجلات بین‌المللی درباره دانشگاه‌های علوم پزشکی	۳/۷۶	۰/۷۳۱	۹/۸۷	۰/۰۰۱	
	برقراری ارتباط با انجمن‌های بین‌المللی آموزش علوم پزشکی	۴/۱۷	۰/۶۹۰	۱۱/۰۹	۰/۰۰۱	
	استقبال از ایده‌های جدید بین‌المللی در حوزه آموزش علوم پزشکی	۳/۵۶	۰/۹۱۲	۷/۳۴	۰/۰۰۱	
جمع کل		۳/۸۸	۰/۷۳۲	۱۰/۱۸	۰/۰۰۱	

جدول ۲: اولویت‌بندی حیطه‌های تأثیرگذار بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی از دیدگاه اعضای هیئت علمی

حیطه‌ها	میانگین	اولویت	df	خی‌دو	Sig
سیاسی	۴/۲۱	اول	۵	۱۰۶/۱۷	۰/۰۰۱
مالی	۴/۱۷	دوم			
مدیریتی	۴/۰۵	سوم			
اطلاع‌رسانی	۳/۹۱	چهارم			
دانشگاهی	۳/۸۷	پنجم			
فرهنگی	۳/۵۴	ششم			

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر با هدف واکاوی عوامل مؤثر بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی از دیدگاه اعضای هیئت علمی انجام گرفت. یافته‌ها نشان داد که تمامی عوامل شناسایی شده بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی تأثیر گذارند. از دیدگاه مشارکت‌کنندگان، در حیطه اقتصادی عامل افزایش اعتبارات مالی دانشگاه در زمینه بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی بیشترین تأثیرگذاری را داشته و در تبیین آن می‌توان بیان کرد که دانشگاه‌ها برای این که بتوانند رقابت‌پذیری بین‌المللی داشته باشند، لازم است مورد حمایت‌های مالی دولت‌ها قرار گیرند به طوری که Thériault & Villeneuve, Racine یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر جذب دانشجویان و اساتید بین‌المللی را حمایت‌های مالی از طرف دولت بیان کرده‌اند (۱۹). فتحي و اجارگاه و همکاران مشکلات اقتصادی و مالی را یکی از دغدغه‌های اصلی آموزش عالی بین‌المللی دانسته‌اند (۱۴). Shimmi & Yonezawa بیان کرده‌اند که برای ارتقای حضور دانشگاه‌ها در شرایط بین‌المللی لازم است که اعتبارات مالی ویژه‌ای برای این منظور فراهم شود (۱۷). همچنین یافته‌های تحقیقات انجام شده مبین توجه به عوامل اقتصادی در بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی بوده است (۱، ۵، ۸، ۱۳، ۱۴).

در حیطه فرهنگی نتایج نشان داد که برای بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی باید به مسائل فرهنگی و اجتماعی توجه داشت و از نظر مشارکت‌کنندگان افزایش دیدگاه‌های خوش‌بینانه در دانشگاه نسبت به حضور دانشجویان بین‌المللی حائز اهمیت بیشتری است. نتایج پژوهش محسنی و همکاران نشانگر آن بود که برای گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی باید مباحث فرهنگی و اجتماعی را مورد توجه قرار داد (۲۰). Yonezawa رفتارهای فرهنگی کادر دانشگاهی را به عنوان عاملی در بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها بیان کرده است (۱۸). در واقع برای بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی لازم است در سطح دانشگاه فضای فرهنگی جذاب و برانگیزنده ایجاد شود و نسبت به فرهنگ‌های دیگر انعطاف‌پذیری داشت تا امکان جذب دانشجویان و اساتیدی بین‌المللی بیشتری فراهم شود که این نتایج هم‌راستا با مطالعات گذشته بود (۴، ۱۰، ۱۴، ۱۷، ۱۸).

در حیطه سیاسی تمامی عوامل شناسایی شده بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی تأثیرگذار بودند و در این میان تسهیل صدور ویزا و روادید برای ورود دانشمندان و

اساتید برجسته آموزش علوم پزشکی بیشتر مورد توجه بود، همچنین از دیدگاه اعضای هیئت علمی، این حیطه از بیشترین اولویت برای بین‌المللی‌سازی برخوردار بود چراکه این پدیده تا حدود زیادی متأثر از شرایط سیاسی و دیپلماتیک کشورها است، به طوری که پژوهشگران علم سیاست، بین‌المللی‌سازی را به عنوان ابزار نرم سیاست خارجی بیان کرده‌اند که دولت‌ها از آن در جهت توسعه نفوذ سیاسی استفاده می‌کنند (۹). ملک‌زاده بیان کرده که یکی از مهم‌ترین موانع برقراری تعاملات بین‌المللی وجود چالش‌های سیاسی است (۲۱). زمانی‌منش و همکاران یکی از عوامل زیربنایی بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌های علوم پزشکی را ملاحظات سیاسی - دیپلماتیک بیان کرده‌اند (۱). Knight & Altbach کنش‌های سیاسی، امنیت ملی و سیاست‌های برون‌مرزی دولت‌ها را از عواملی می‌دانند که بر بین‌المللی‌سازی تأثیرگذار است (۲۲). در واقع می‌توان بیان داشت که گسترش تعاملات علمی بین‌المللی با کشورهای پیشرفته و احساس نیاز به بین‌المللی‌سازی از طرف دولت‌مردان می‌تواند چشم‌انداز روشن‌تری از بین‌المللی‌سازی آموزش برای دانشگاه‌های علوم پزشکی مهیا نماید و نتایج پژوهش‌های خراسانی (۱۳)، حق‌دوست (۱۵) و Morpew (۱۶) بر این یافته‌ها صحه گذاشته است.

در حیطه دانشگاهی توجه به سیاست بین‌المللی‌سازی در چشم‌اندازهای بین‌المللی دانشگاه‌های علوم پزشکی حائز اهمیت بیشتری بود. در این زمینه حق‌دوست و همکاران بیان کردند که توجه خاص به روابط بین‌الملل در سطوح مدیریت دانشگاهی از اهمیت زیادی برخوردار است (۱۵). Hartley & Morpew با تجزیه و تحلیل داده‌های ۱۴۲ دانشگاه دولتی ایالات متحده به این نتیجه رسیدند که اهمیت بین‌المللی‌سازی باید در بیانیه‌ها، مأموریت‌ها و رسالت‌های دانشگاه لحاظ شود (۱۶). همچنین ارائه بخشی از برنامه‌های درسی به زبان انگلیسی، عضویت اساتید در مجامع و انجمن‌های بین‌المللی، مشارکت در پروژه‌های تحقیقاتی بین‌المللی و برگزاری اجلاس‌های بین‌المللی و ارتباط با دانشگاه‌های برتر جهان از عوامل مهم در حیطه دانشگاهی بوده که با نتایج مطالعه حاضر همخوانی دارد (۳، ۷، ۱۱، ۱۲، ۱۷).

در مطالعه حاضر در حیطه مدیریتی، عامل بهسازی ساختار سازمانی برای همکاری‌های بین‌المللی در حوزه آموزش علوم پزشکی حائز اهمیت بیشتری بود، با این حال تمامی عوامل

علوم پزشکی بیشتر مورد تأکید اعضای هیئت علمی بود. خراسانی و زمانی منش بیان کرده‌اند که برای بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌های علوم پزشکی لازم است. در بُعد ارتباطی و اطلاع‌رسانی فعال بود (۱۳). Thériault & Villeneuve, Racine گسترش شبکه‌سازی بین‌المللی را از عواملی می‌دانند که بر جذب دانشجویان بین‌المللی تأثیرگذار است (۱۹). همچنین برای بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌های علوم پزشکی لازم است کانال‌های ارتباطی با دانشگاه‌های معتبر جهانی برقرار شود، تبادلات علمی و اطلاعاتی با انجمن‌های بین‌المللی به صورت مستمر فراهم شود و از ایده‌های جدید در زمینه بین‌المللی‌سازی استقبال شود و نتایج پژوهش‌های متعددی بر این یافته‌ها صحه گذاشته است (۵،۱۱،۱۴،۱۶،۲۰). از محدودیت‌های مطالعه می‌توان به جامعه آماری آن که صرفاً شامل یک دانشگاه بود اشاره نمود که این امر تعمیم نتایج را به سایر دانشگاه‌های علوم پزشکی محدود می‌نماید.

قدردانی

از کلیه اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی که پژوهشگران را در این مطالعه یاری نموده‌اند تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

دیگر هم بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی تأثیرگذار بودند. در این زمینه Burriss & Luu, Green کسب سطوح بالای بین‌المللی‌سازی را منوط به ساختار سازمانی بین‌المللی دانسته‌اند که به تلاش‌های بین‌المللی دانشگاه مشروعیت بخشد و باعث ترغیب ذینفعان (اعضای هیئت علمی، کارکنان و دانشجویان) در فرآیند بین‌المللی‌سازی شود (۲۳). فتحی و اجارگاه و همکاران داشتن ساختار سازمانی و مدیریتی مناسب را از دغدغه‌های بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها دانسته‌اند (۱۴). Hartley & Morphew بیان داشتند که برای بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها باید ساختار سازمانی و مدیریتی متفاوتی از ساختار مرسوم دانشگاه‌ها داشت و دفتری برای نظارت بر این امور بین‌المللی وجود داشته باشد (۱۶). Yonezawa ساختارهای سازمانی را از عواملی می‌داند که بر بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها تأثیرگذار است (۱۸). در واقع اعطای استقلال به دانشگاه‌های علوم پزشکی برای جذب دانشجویان بین‌المللی و بهسازی ساختار نظام برنامه‌ریزی آموزش علوم پزشکی از دیدگاه مشارکت‌کنندگان مهم بودند و در تحقیقات گذشته (۱،۵،۱۳،۲۰) مورد تأیید قرار گرفته‌اند. در حیطه اطلاع‌رسانی تمامی عوامل شناسایی شده بر بین‌المللی‌سازی آموزش علوم پزشکی تأثیرگذار بود و در این میان عامل برقراری ارتباط با انجمن‌های بین‌المللی آموزش

References

- Zamani Manesh H, Khorasani A, Bakhtiari T. [Designing a Native Model for the Internationalization of Iran's Medical Sciences Universities: A Qualitative Study]. *Research in Medical Education* 2017; 9 (2): 44 - 56. [Persian]
- Rezaei H, Yousefi A, Larijani B, Dehnavieh R, Rezaei N, Adibi P. Internationalization or globalization of higher education. *Journal of Education and Health Promotion* 2018; 7 (1): 1- 15.
- Khorasani A. [Internationalizing of Higher Education]. 1th ed. Tehran: Shahid Beheshti University Press; 2016. [Persian]
- Bostrom Ch. Diffusion of Internationalization in Turkish Higher Education. *Journal of Studies in International Education* 2010; 14 (2): 143- 160.
- Knight J. *International Education Hubs: Student, Talent, Knowledge Models*. Dordrecht Netherlands: Springer Press; 2014.
- Altbach PG. Perspectives on Internationalizing Higher Education. [Cited 2015 Sept 25]. Available from: <https://ejournals.bc.edu/ojs/index.php/ihe/article/viewFile/6975/6192>
- Dewit H. The Different Faces and Phases of Internationalization of Higher Education. In: Maldonado- Maldonado A, Bassett RM, Editors. *The Forefront of International Higher Education: A Festschrift in Honor of Philip G. Altbach*. Heidelberg Netherlands: Springer Press; 2014.
- Zamani Manesh H, Fathi Vajargah K, Jafari Rad A. [Study of the Barriers Inside and Outside of the University for Attraction of the Foreign Students from the Viewpoints of the Faculty

- Members of Shahid Beheshti University]. Proceedings of the 1st International Conference of Higher Education; 2011 May 12-14; Kurdistan, Iran; 2011. [Persian]
9. Popa A. Remarks on the Internationalization of Higher Education as a Source of Soft Power. *Relations Internationals Journal* 2014; 7 (1): 5- 12.
  10. Fathi Vajargah K, Arefi M, Zamani Manesh H. [Evaluating Admission Barriers of Foreign Students into Universities and Institutions of Higher Education]. *Quarterly journal of Research and Planning in Higher Education* 2012; 17 (4): 65- 80. [Persian]
  11. Knight J. Higher education in turmoil: The changing world of internationalization. 1th ed. Rotterdam the Netherlands: Sense Press; 2008
  12. Knight J. An internationalization model: Responding to new realities and challenges. In: De Wit H, Jaramillo J, Gacel- Avila A, Knight J, Editors, *Higher education in Latin America: The International Dimension*. 1th ed. Washington DC: World Bank Press; 2005.
  13. Khorasani A, Zamani Manesh H. [Effective Strategies on Internationalization of Universities and Institutions of Higher Education in Iran]. *Iranian Quarterly of Education Strategies* 2012; 5 (3): 183- 189. [Persian]
  14. Fathi Vajargah K, Arefi M, Zamani Manesh H. [A Study of the Challenges of International Higher Education at Universities of Shahid Beheshti]. *Training & Learning Journal* 2013; 3 (1): 35- 47. [Persian]
  15. Haghdoost A, Sadeghirad B, Dehghani MR, Eslaminejad T, Shafian H, Alizadeh M, et al. [Strategies in Development of Iranian Medical Sciences Universities for Dynamic Presence in the International Arena]. *Strides in Development of Medical Education* 2013; 10 (2): 120- 129. [Persian]
  16. Morphey CC, Hartley M. Mission Statements: A Thematic Analysis of Rhetoric Across Institutional Type. *The Journal of Higher Education* 2006;77 (3): 456- 471.
  17. Yonezawa A, Shimmi Y. Transformation of university governance through internationalization: Challenges for top universities and government policies in Japan. *Higher Education* 2015; 70 (2): 173- 186.
  18. Yonezawa Y, Internationalization Management in Japanese Universities: The Effects of Institutional Structures and Cultures, *Journal of Studies in International Education* 2017; 21 (4): 375– 390.
  19. Racine N, Villeneuve P, Thériault M. Attracting Foreign Students: The Case of Two Universities in Québec, *Journal of Studies in International Education* 2003; 7 (3): 241- 252.
  20. Mohseni H, Arasteh HR, Ghourchian GH, Jafari P. A model for promoting international academic cooperation in higher education Iran, *socio- cultural strategy journal* 20013; 3 (9): 83- 108.
  21. Malikzada R, The role of international scientific cooperation in scientific development in Iran. *Journal of Research and Planning in Higher Education* 2002; 8 (3): 63- 78.
  22. Altbach G.P, Knight J. The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities, *Journal of Studies in International Education* 2007, 11 (3): 290- 305.
  23. Green M F, Luu D, Burris B. Mapping internationalization on US Campuses. 1th ed. Washington, DC: American Council on Education; 2008.

Effective Factors on Internationalization of Medical Education from Faculty Members' Viewpoints in Shahid Beheshti University of Medical Sciences Members

Zamini Manesh^{1*}, Jamali M², Nazari R³

Received: 2017/12/27

Accepted: 2018/04/22

Abstract

Introduction: In the last decades, several attempts have been made to internationalize of higher education. This study aimed to analyze factors influencing the internationalization of medical education from viewpoint of faculty members.

Methods: This is a descriptive and cross-sectional study. The statistical population included faculty members of medical school at Shahid Beheshti University in which 205 members by using Cochran formula were selected as the sample. The research instrument was a researcher-made questionnaire based on documentary studies so that its validity determined by content validity method and using the opinions of five academic experts and the reliability calculated by Cronbach's alpha coefficient 0.897. Data were analyzed using descriptive statistics (Mean & Standard Deviation) and inferential statistics (One-Sample T- Test & Friedman Test) through SPSS.

Results: The mean of economic domains (3.82 ± 0.641), cultural (3.37 ± 0.735), political (3.73 ± 0.452), academic (3.64 ± 0.620), managerial (3.65 ± 0.749) and information (3.88 ± 0.732) were moderate, and Friedman's test results showed that political and cultural domains had the highest and the lowest impact on internationalization of medical education respectively.

Conclusion: It can be concluded that all the identified factors affecting the internationalization of medical education, but factors such as increasing the financial resources for internationalization, increasing optimism about the presence of international students, facilitating the issuance of passport and visas, paying attention to internationalization in the university vision, improving organizational structure for international cooperation and communicating with international associations is more important.

Keywords: Internationalization, Faculty Members, Medical Education

Corresponding Authors: Zamini Manesh H, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Shahid Rajaee University, Tehran, Iran Hzm64@yahoo.com
Jamali M, Department of Higher Education, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
Nazari R, Department of Educational Management, Faculty of Paramedical, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran